

1934 3252.

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число коштує—5 к., подвійне—10 коп.—За кордон—4 р., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин

— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінювати статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять у редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петиту попередю тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петиту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

Ч° 50.

—>>< 16 (29) Грудня. <<—

1912 рік.

У Році 1913-му „СНІП“
не виходитиме.

ЗМІСТ: С. Порубайміх. Бажання Українства. К. Бич-Лубенський. Дагеротип. В. Кушнарєнко. Посвітлення. М. Лободовський. Як я ззнавця зробився волостним писарем і як я писарював на Волині. Фейлетон. А. Доде. Тартарен з Тараскону. Хроніка. З нашого життя. З України. З Галичини й Буковини. З Американської України. З газет та журналів. З часів минулих. Книжки, надіслані до редакції. Листування редакції. Виділ інформаційний. Оголошення.

С. Парубайміх.

Бажання Українства.

В своєму молодому житті нашої щоденній пресі, в особі єдиної газети «Рада», вже другий раз приходиться звертатись до громадянства за моральною і матеріальною піддержкою, особливо за останньою. Що се означає? Хто тут винен? Чи слабкість Українського руху, що за пройдене семиріччя не може до сього часу утримувати своєї єдиної газети? Чи сама газета? Коли газета,—то ще діло на таке кепське,—аби була в громадянстві енергія, то газету можна і нову заснувати, коли причини в самому «шановному громадянстві», то тоді зовсім инша річ. Це може загрожувати тим, що в решті у керівничих газети не стане ні матеріальної ні моральної сили так далі діло вести; може увірватись терпець і вони скажуть: «Коли так, то будь прокляте саме громадянство, наша праця йому не потрібна»!

Нема мабуть на світі тяжчої для людини кари, коли вона працює і не бачить ніяких наслідків від своєї праці. Це все однаково, як в старі часі примушували каторжан перевозити пісок з кучи на кучу, або переливати воду з діжки в діжку. Боязко, щоб наших керівничих в решті не охопило почування каторжанина. Правда, як і завжди, буде посередині. На основі об'єктивних даних, винувата частково газета, на половину громадянство, а трошки і зовнішні причини, од Українства незалежні.

Скільки б ми причин не вишукували, то все таки певних винуватців не знайдемо, а бодай і знайшли, то від того Українству легше не буде. Треба признати той факт, що Українство натуральними силами і звичайними засобами утримувати

свої преси ще не може; потрібні особливі засоби і організація: — гуртова праця і гуртові кошти. Що торкається коштів, то це особлива річ, — тут потрібні приватні заходи, а що торкається праці, то в ній може і повинно взяти участь освічене та свідоме українське громадянство. Пора йому вже себе привчити не до гастролів в Українстві, а до постійної неперервної праці.

Хто стежив за українською пресою, той не міг не помітити того факту, що за короткий час її існування в ній перебувало багато співробітників. В одній «Раді» скільки їх перевелось! А деж подівались літературні робітники «Вільної України» «Слова»? Арабажин, Личко, Лаврентьев, Бич, Міхура і т. д.? Щось не чути їх на літературній ниві Українства. Це — що автору сих рядків відомо, а скільки їх маєтсья мені не відомих?! Невже цих гастрольорів так спокушають ті три копійки за строчку, що вони инакше не можуть працювати, як тільки за три копійки, чи п'ятака? Не хочеться вірити, але напевне п'ятаки тут відіграють чималу роль. Неможна ж пояснити дезертирства одним браком часу, бо як хто хоче, наприклад, Стебницький (Смукот), Лотоцький (Білоусенко), то до — і після «підйому» і тепер любісінько працюють собі на українській ниві.

Часто наша преса і громадські діячі скаржаться, що нас не помічають, що нас не поважають, що з нами не хотять лічитись.

Як же нас будуть поважати, коли ми сами себе не поважаємо? Не ставимось поважно ні до своєї праці, ні до українського руху, ні до всього, що носить назву «український». Хіба не являється характерним це несерйозне до українства відношення в наших клубах, гуртах і просвітах? Скільки там людей перебувало членами і в радах? На два — три засідання прийде, а потім його більше не побачиш. Причепиється до чогось та й пішов геть... Ще й у тогу величчя вдягнеться... Ми вже привикли висміювати «тоже — малоросів» і тих дівчат, котрі тоді тільки робляться українками, як на вечірку надінуть вишивану сорочку та вінок з стрічками, а як до дому прийдуть, вбранне на кілочку повісять, то про українство і не згадають. Висить те сердешне українство мовчки собі на кілочку, та чекає слушного часу, коли його знову виволічуть на очі культурних людей. Як провести паралелі, то свідомі дезертири теж не кращі; ріжниця тільки в назві.

З давних давень у всіх народів установилась така етика, що зрадників в часи війни карають на смерть. На культурному полі таких зрадників плямують назвищем ренегата. Хтож будуть ті, котрі на основі особистих амбіцій, або і без всяких амбіцій і мотивів, покинули літературне українське поле і всяку українську громадську працю, махнули на все

рукою і думають: «про нас хоч потоп»? Таких людей мало назвати легковажними, вони національно безчестні

Десь єсть у шанов. професора М. Грушевського слова — «національна честь», що він во ім'я національної честі мусив зробити те-то. Які це прехороші два слова! Це не во ім'я примусу, повинности і особистої честі, а честі цілої національності, я мушу поводитись так то, робити і чинити в своєму житті те-то. «Кому багато дано — з того багато й вимагатиметься». Неможна-ж, будучи свідомим і бувши в курсі українських справ, сидіти склавши руки, або до московських «кружків» вчашати, або тинятися по шинках та біліярдних, або вдома в карти грати і на високі матерії з знайомими язиком ляпати, коли на національній культурній ниві стільки роботи!... Всі вищерачені «роскші» можуть собі дозволяти багаті матеріальною і духовною культурою народности, а нам до цього зась.

Українство вступає в новий фазис життя. Є вже багато ознак, що йому прийде вести боротьбу за самоохорону не тільки з урядовою політикою і правими елементами других народностей, а з ліберальними і, навіть, демократичними колами других національностей, особливо московської. От оця майбутність потребує од свідомої української інтелігенції особливої продуктивності, особливої витривалості і сталості в національній роботі. Є приказка: «що з воза впало — те пропало», так і з дезертирами; вони не повернуться! Але, щоб зрада лехкодуха не ширилась далі, треба, щоб нація наша виявила виразно свої зневажливі відносини до дезертирів. Во ім'я національної честі.

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

Якось у нарисі «Сучасні негативи» мені доводилось розглядати духовно-моральне становище сучасного громадянства.

Альфоне Додє.

Тартарен з Тараскону.

Частина третя. У Левів.

I.

Забракований діліжанс.

Се був дуже старовинний діліжанс, по колишній моді оббитий в середині товстим блакитним рипсом, який від довгого часу майже зовсім злиняв, а надзвичайні китиці, що прикрашали сидіння, по кількох годинах подорожі, здавалось, впивалися в ваше тіло до кісток...

Тартарен з Тараскону зайняв кутове місце в глибині.

Він розташувався тут з своїм добром, мріючи про щасливу годину, коли, нарешті, йому доведеться дихати повітрям пройнятим гострим мускусовим запахом африканських кровожерних звірів; тимчасом же наш велитень мусив задовольнитись добрим старим повітрям діліжансу, яке химерно змішалось з духом людей, коней, жінок, шкур...

Зрештою, зовсім не так багачко людей було в діліжансові.

Один чернець, дві кокотки що весь час виставляли на показ свої стрункі постаті, трі гусари та ще один фотограф з Орлеану... Не дивлячись на те, що товариство було остільки різноманітне, Тарасконець не приймав ніякого уділу в розмові й лишився замисленим, з руками безвладно розкладеними на поручнях, між колінами він тримав свої рушніці...

Увесь цей хворобливий рух з його ознаками давав мені право сказати, що ми переживаємо часи середньо-вікового релігійного занепаду.

З'явища сучасного життя тільки підтверджують це.

Те, що почалось робитися у нашій церкві з часів Побідоносцева до наших часів, зробило важке враження на всіх тих, для кого Церква Господня не є лише порожній звук, офіційна інституція. Дійсно — віруючі люде помітили, що церква Господня перетворюється у церкву офіційну (кліризм). Перетворення висунуло декілька фанатичних голів, які не зрозумівши справжнього становища річей, пішли по непевному шляху, шукаючи правди Божої, та досягаючи нерухомих Соборних Апостольських канонів, на яких повинна держатись свята, соборно-апостольська православно-християнська Церква.

Нема чого казати, коли, бодай хоч і з добрим наміром, але з засліпленими очима та затуманілим розумом од фанатизму ступив на непевний шлях, то й досягнеш непевної мети — морально-релігійного банкруцтва.

Однією з таких голів, що шукали ніби-то правди Божої, справжнього православ'я, яке тільки одно — не тільки з'язувало Російське Самодержавіє та Російський парід, не тільки одухотворяло, але й підносило на ідеальну височінь — був ієромонах Іліодор.

Нині телеграф приніс звістку, що цей, всім відомий ієромонах, заявив Сиподові, що він зрікається православ'я і переходить у Жидівство. Зпочатку ніхто не хотів вірити цій звістці, всі думали, що це погана, безглузда газетярська «качка». На лихо це була не «качка». Це перед очима людей знаєцька розкрилася одна з сторінок морально-релігійної трагедії людини, яка при других обставинах могла б дати грізну постать нового російського Саванароли, при сучасних же обставинах виробила з себе, на перший погляд, юрода з балабонькою, над яким глузували поступовці, а нині одхрещуються ультра-праві.

Не будемо нагадувати формулярного списку всіх огидних подій людини, яка пішла по непевному шляху і робила не те,

Його поспішний від'їзд, чорні Байні очі, а що найважливіше-то се встрашаюче полювання, на яке він їхав, воно зовсім затемпило мозок героя, не лічучи вже, наприклад, враження, яке зробив на Тартарена діліжанс в повній Африці, що своїм патріархальним виглядом нагадав йому так живо Тараскон, молодечі роки, товариські поїзденки та обіди на березі Рони, цілий натовп спомнів... Повагом наступила ніч. Кондуктор позапалював ліхтарі...

Діліжанс котився та з тріском підстрибував на своїх старих ресорах.

Коні бігли підтюпцем, дзвіночки брєніли...

Від часу до часу на покрівлі, де був імперіаль, несамо-вито торохтіло старе залізо...

То перекидались войовничі приладдя.

Вже засипаючий Тартарен деякий час дивився на постаті пасажирів, що примарно вихилились, як в колісці, в хитаючомуся діліжансові, потім його очі заплющились, думка зробилась майже непритомною, і він вже нічого більше не чув, крім лінивого плачу осів та тягучої скарги черева діліжансу...

Несподівано залунав голос, голос старої феї, що хрипів старечо та разбито:

— Пане Тартарене! пане Тартарене!

— Хто мене кличе?

— Се я, Тартарене, певже-ж таки ви мене не впізнали?...

Я старий діліжанс, що двадцять років тому їздив з Тараскону до Німу... Скільки разів бувало, що я возив вас та ваших товаришів на славетні шапчані полювання!...

Спочатку я вас не впізнав з приводу вашої одежі «Турка» та ще й округлості вашої постаті, яку вам надав добро-

що слід було робити, щоб досягнути правди Божої, правди Цареві, правди народної. Цей формуляр усім досить відомий.

Хай Бог простить Іліодорові усі його хиби, усі його гріхи і все те зло, що він наробив, шукаючи добра. Розберемо тільки ті невеличкі уривки з його листування, які одні досить виявляють, як його обличчя, так і оте гнітюче становище річей та людей про-між яких він жив та працював. Перше—коли Гермоген дізнався, що од Іліодора хочуть одібрати сана—він послав міністрові Макарову телеграму, прохаючи не штовхати цю «дитину» у безодню. Дізнавшись про це, Іліодор одповів—*я виходжу з безодні і наближуюсь до Бога*. Друге—на віншування Гермогенове з днем Ангела та на прохання не кидати Церкви Іліодор одповів—*спасибі, прощайте*. Третє, найгірше—Іліодор посилав синодові листа у якому він каже, що його не зрозуміли, що він зрікається нехристиянства й кидав церкву, себ-то він не лічить сучасну церкву за християнську.

Висновок дають нам власні слова Іліодора: «нині я маю душевний спокій і почуваю себе щасливим через те, що я зкинув кайдани забобонів та чарівництва, якими я через непорозуміння одхилив парід од християнства».

Обміркуємо все це, що ми дістали з газетних звісток. Цих слів, правда, небагато, але їх досить і вони мають занадто глибокий зміст. Які страшні тортури духовні повинна була перенести людина, щоб все нею висловлене стануло за рахунок, за яким може бути тільки один титул—морально-релігійне банкруцтво найкращого сина церкви, найзапеклішого оборонця старого ладу.

От же перед нами розгортається у всій своїй огидній довжині жахливий сувій трагедії Іліодорової. Про цю трагедію неможна мовчати через те, що це не є особиста трагедія з'їхавшого з глузду ченця, а трагедія церкви. Немає рації нагадувати та перелічувати всіх вчинків Іліодорових, та хто він такий. Віп усім занадто відомий.

Аж ось тепер цей занадто відомий запеклий оборонець православія, самодержавія й «русской» народности, оборонець

бут, але тепер, коли ви захопли, улюбленце долі, я вас згадав одразу.

— Се добре, се дуже добре, відповів Тартарен, може, навіть, занадто швидко.

Потім додав трішечки сердечніше:

— Але, остаточно, яким робом ви опинились тут?

— Добросердий Тартарене, ви сами розумієте, що не з власного бажання я тут, о, я вас запевняю...

Однієї нещасливої днини, коли залізниця до Бокеру була скінчена, вони не знайшли нічого кращого, як відправити мене до Африки... І не мене одного!

Майже всі французькі діліжанси забраковано, як мене.

Нас лічуть за надто реакційних і ось за що-ми маємо каторжне життя...

Тепер ви розумієте, що таке у Франції називають Альжирською залізницею.

Тут фея старого діліжансу важко зітхнула і потім продовжувала далі:

— Ах, Тартарене, коли б ви тільки знали, як я сумую за любим Тарасковом.

Тож була для мене найкраща пора, пора молодости!

Треба було тоді бачити, як я виїздила вранці вся освіжена водою, мої колеса блискучі, як цяцьки, а ліхтарики сяють, як два сонця, покрівля що разу витиралась маслом!

Се було пречудово, коли почтарь, ляскаючи батоном, кричав: Тараскон, Тараскон, а кондуктор з різком на ремінці, в вишиваній шапці на вухах, закидав одним рухом руки на імперіаль свою маленьку собачку, що завжди в сих випадках хвилювалась, як дурна.

старого ладу, російській Саванарола привселюдно зрікається всього, привселюдно лічить всі свої попередні вірування, переконання страшенним гріхом, неправдою. З каяттям падає до ніг Л. Толстого і оголошує, що він переходить у жидівство. Од Христа до Мойсея; од евангелія до талмуду.

Здається, що ця остатня трагедія не тільки не менша від трагедії Абдул-Гаміда, але далеко більша. Трагедія Гаміда є трагедія банкруцтва зовнішнього державно-політичного ладу; трагедія Іліодора—є трагедія церкви, морально релігійного ладу. В трагедії Гаміда ми вбачаємо примусену, ще не готову еволюцію переходу від абсолютного деспотизму до конституційного монархізму. В трагедії Іліодора є щось гірше, жахливіше, позаяк християнство та юдаїзм суть зовсім протилежні моральні кодекси. Який, повторюю, жахливий іспит треба було пережити отакій фанатичній людині, як Іліодор, щоб дійти до релігійного банкруцтва? Якими неможливими обставинами церковного життя повинні були бути ті обставини, які примусили переконану людину дійти до такого банкруцтва. Можна було чекати всього від Іліодора, але не такого випадку.

Чи пройде ж цей випад безслідно? Здається, що ні.

Правда, коли, щоб поменшити шкандаль Іліодора зарахують божевільним і заповторять на все життя у дім божевільних, то його «розяснять» досить влучно. Правда й те, що його можуть викинути геть за межі закону, як непотрібного ренегата і він, яко жид або жидівствующий, може підпасти під сваволю першого-ліпшого урядника, який почне його розясняти по своєму і на прикінці все ж таки розяснять.

Отак, як кажуть, коли не вмер Данило, то його болячки вдали. Взагалі його, як людину, розяснять, але не розяснять того гнітючого вражіння, яке стане спокусою для великого числа свідомо—віруючих та оддаючих собі відчит людей. Кажуть, крути та не перекуруй—це є стара правда.

Іліодора з фанатичного православного ієромонаха перекурили у жиду. Ось у чому жах. Ще є й другий жах: Іліодор, зробившись жидом і жидом не менш фанатичним, буде поодиноким людиною. Такі фанатики з «древне—біблійною»

Кондуктор кричав до неї—«згори», «згори».

Коні від цього гасла рушали і шамотіли своїми дзвіночками, різок трубив, вікна одчинялись і весь Тараскон дивився з заздрістю на гарний діліжанс, що простував на великий шлях.

І що то був за чудовий шлях, Тартарене—широкий, гарно убитий, з струнками стовбчиками на верствах, а на право і наліво прегарні оливкові дерева...

Потім корчми що п'ять хвилин, відпочинки що кілька кроків...

А пасажири—щож то були за прехороші люде! Мер або пастир, які їхали до префекта в Німі, або добрі ткачі, які повертались з чесного торгу в Мазе, учні, що повертались на вакації, селяне в вишиваних сорочках, всі чисто виголені зранку... а на горі, на імперіалю, ви панове, шапчані мисливці, які бували завжди в такому доброму гуморі і співали хором кожен свою пісню, повертаючись при зірках з полювання...

Але тепер становище зовсім змінилось...

Бог їх знає, що то за люде, що я їх мушу возити!

Цила сила нехристів, що з'явилися невідомо звідкіль, які наповнюють мене, як гади, різні негри, бедуїни, салдафони, авантюристи з усіх частин світу, хлібороби в лахміттях, що заражають повітря своїми люльками, і весь сей натовп гомонить мовою, якої сам Бог не розбере...

І всі вони мене зневажають! Ніколи не виметуть, не виміють.

Замість добрих, великих, спокійних коней, мені дають маленьких арабських коників, в істотах яких сидять самі чор-

упертістю нині не потрібні сучасному жидівству, позаяк Volens-polens жидівство і його релігія все ж таки підпали під вплив загально-культурної еволюції і дикий фанатизм, як пережиток колишніх забобонів, вже для самого жидівства робиться зайвиною.

Щож таке взагалі Іліодор, вся його діяльність та її наслідки?

Колись великий могутній чарівник різними формулами у присутності учня викликав гірського духа та примушував його слугувати собі; гірський дух покірно, наче раб, виконував прикази чарівника. — Чи можна ж і мені з цими формулами робити теж — запитав учень.

Можна — одповів чарівник, — тільки не роби цього. Викликати викличеш та назад не повернеш. Не повірив учень чарівникові...

Викликав гірського духа, — матеріялізував його в Іліодора та й набрався халени. Він памагається знищити тіло. Та що ж з того? Все ж таки дух зостанеться. Та без стримуючої зовнішності може обернутися у більш огидні форми і назад його не повернеш, бо чарівник не сказав, якими формулами чародійними можна повернути назад у пекло, або і зовсім знищити гірського духа злості, фанатичного божевільства та люджерної ненависти. А формули ці єсть...

В. Кушнарєнко.

Посвітлення.

В міру того, як різні кола московського суспільства знайомляться з виявами і напрямком українського руху, особисто зустрічаються з ними, як з чинною силою, — виявляється відношення й їхні позиції що до української ідеї. Розуміється, кожному звісний погляд на нашу справу правої патріотичної частини московського громадянства і не про них я веду річ: —

ти, вони біються, хвилюються, танцюють, плетуться, як кози, майже розбиваючи ногами голоблі.

Ой, ой, лишенько, рятуйте! ось знов починається...

А шлях — тут то він ще досить можливий, бо ми як раз біля центру, але там далі, там немає ніякого шляху.

Ідуть — як трапляється, навпростець через гори, через карликові пальми, через мастикові дерева...

Жадного привалу як слід.

Зупиняємось залежно від примхи кондукторської, раз в одній фермі, раз в другій.

Часом змушують мене робити кілька зайвих верстов, щоб випити кому — небудь з них чарку абсенту.

А потім батоги: треба-ж нагнати згаяний час.

Сонце палить, порох так і липне.

Батоги! спотикнешся знову!

Переїздимо річки в брід, мокнемо, пливемо...

Батоги! Батоги! Батоги! Нарешті, ввечері з тебе струмками летиться вода, — і се в мої роки, з моїм костоломом!...

Відпочивати приходиться на дворі, відкритому для всіх чотирьох вітрів.

Ніч; шакали та гиєни приходять нюхати мої колеса, розбийники, яким не до вподоби роса, ховаються в мою середину...

... Тепер ви бачите — що се за життя, яке я мушу вести, бідоласний Тартарене, і я буду се все терпіти до самого того дня, коли спалена сонцем, гнила від мокрих нічок, я впаду, не маючи змоги зробити инакше, на одному з поворотів безжалісного шляху.

І араби будуть готувати собі своє варево, запаливши рештки мого нещасного кістяка...

на наших очах відбувається далеко цікавіший і важніший процес.

Відношення московського лібералізму до нашої національної справи трактувалося ріжно і з цього приводу було висловлено чимало протилежних думок. Одна частина нашої інтелігенції поставила хрест на московському буржуазному лібералізові, ясно заявивши, що не добра нам од їх ждати; друга частина — павпаки покірно ластилась до поступовців і, зазираючи віддано й благаючи в вічі, ждала ласки і здійснення всіх інших благ од своїх панів-володарів. Володарі ж ховались в записках з блискучих і бундючних фраз і ласкаво дозволяли міркувати й догадуватись, кому є охота, що в дійсності ховається за цими пишними шатами. Коли по обставинах часу й менту лібералам доводилось виступати на полі політичної діяльності і одверто висловлювати своє «вірую» про окремі практичні питання й вимоги, то суть їхня виступала на світ Божий і показувалось досить неохайне з ідейного боку обличчя. Під час виборів в четверту Думу довелось зазирнути під це записало і звідти тхнуло добрячим націоналістичним смородом і патріотичним болотом. Надії наші на четверту Думу блискуче справдились, але, й піймавши облизня, українська інтелігенція в більшості не втратила «духа» і на сторінках де-якої частини нашої преси радісно одсвяткувала «чужу» перемогу. Треба б було думати, що наша думка повинна б була вийти з туману, критично розглянути поведження поступових кол «братнього народу», вияснити нарешті істину і хоч би не оголошувати нашим ліберальним благодітелям війни (вони б над цим тільки сміялися), так в усякім разі посипати б попільом голову і смирно й тихо сидіти в тій калоні, в яку запроторила нас доля, при чималій допомозі ліберальних спільників. Ні, де-які кола не хотіли вгамуватись; на сторінках необережної «Ради» почався бенкет на честь «моральної перемоги». Розуміється, і всі ті, для кого «Рада» являється в особі керовничого думок і поглядів, сидючи собі по провінціальних закутках, теж взяли за святую повинність порадіти цій, трохи незрозумілій, перемозі. Взагалі вимальовувалася стара,

— Блідаг, Блідаг! загукав кондуктор, відхиляючи завіску.

II.

Що було, коли прийшов невеличкий чоловічок.

Через віконця, які дуже щільно були засипані пилом, Тартарен з Тараскону побачив гарний майдан, привабливо обсаджений помаранчевими деревами, а по середині майдану невеличкі, наче цинові забавки, солдатики виконували свою муштру, в ніжному, блідо-рожевому світлі ранку. Кавярні вже відчинили привітно свої двері. В кутку вулиці крамничка з зеленню... Се було дуже гарно, але, на жаль, нічим не нагадувало левів.

— На південь!... Ще далі на південь! Промуркотів добродій Тартарен, вигідніш уможуєчись в своїм кутку.

В сю саме хвилину завіска на дверях одхилилась.

Подих свіжого повітря ввіс на своїх крилах до діліжансу запах квітів та... зовсім невеличкого добродія, старенького, сухого, вдягненого в оріхового кольору убрання, в чорному шовковому краваті на п'ять пальців ширині; в руках він тримав шкурятяну серветку та парасольку; вигляд мав сей чоловік потаря з повітового міста.

Добродій заняв місце як раз навпроти Тарасконця; забачивши його войовничі приладдя, він був незвичайно здивований і почав розглядати Тартарена з упертістю, яка му сила людину бентежитись.

Випрягли коней, потім запрягли нових, діліжанс рушив... А маленький добродій продовжував вдивлятися в Тартарена... Нарешті, Тарасконець не витримував.

відома картина: «самоотверженні малоросіяне» совієтно жернуть воду на чужий млин».

При цій святочній бучі зовсім було заглушено скільки незалежних і непередузятих голосів, які відносно московської поступовости висловились прямо й одверто. Вказувалось просто, що з практичної точки погляду є зайвою працею робити поділ (в відношенні до нашої справи) московського громадянства на праву й поступову отари. Яка різниця?—як казав той жид. Різниця, розуміється, була, але така незначна, що вона по всяк час ускликала кудись, навіть, од уважного ока. Поступовці, для більшости нашого громадянства, так і zostалися вірними спільниками і ласкавими протекторами, не позбувшись свого колишнього ореолу. Тепле і вдячне «малоросійське серце» не насмілювалося навіть подумати про критичне відношення до своїх ліберальних приятелів. Що ж до Думи, то заспокоїлися на тому, що хоч нас там нема, але протектори милостиво обіцяли, що як не забудуть, мовляв, то доведуть при нагоді до відомости Високих Зборів і про наші потреби.

Але останній час припіс несподівані події. Перше, почали бити вікна в українських інституціях. Спеціально з цього приводу в нашій пресі лементу не було, бо вікна били хоч і студенти, але всього два чоловіка та й ті союзники.

Але час, що далі—то приносив свіжі новини і ось ми довідалися, що проти української ідеї виступило цілою масою студентство двох вищих шкіл. При виступі не гребували користуватись засобами, які зовсім не можна назвати ідейними. Тут вже справа велась не двома нікчемними хуліганчиками, а численною масою московського студентства.

Ми звикли по традиції вбачати в студентстві носителів всього світлого й морально-цінного, звикли вважати за представників чистої благородної ідейности, звикли зустрічати шкільну молодь ледве не в авангарді московського поступового руху. Це, здавалось, були самі надійніші, самі чесні наші спільники. Але, коли життя звело на арену і поставило оден проти одного наш визвольний дух і нівеляторство московських поступовців, ми побачили, як поступовий фронт повертається

проти нас. Пастки гармат повертаються в наш бік. Показався той володарь і завойовник, який ховався в шкуру лібералізму; позиції наших приятелів виясняються.

Трапилася, власне, звичайна історія, незвичайна тільки, поки що, для російського життя. Відбулося тільки те, що стояло вже на черзі і було підготоване всім попереднім ходом життя. Але єсть од чого отетеріти багатьом нашим землячкам і позбутися мимоволі побожної пошани до ліберальних ідолів!

Скажуть, що не можна інкримінувати московському лібералізму того, за що повинні нести одвічальність тільки студенти отих двох шкіл, що в масі своїй поступовці стоять осторонь од цих подій і що чистоту й щирість їхніх думок і замірів не можуть підкопати наведені факти.

Та безперечно, що ми маємо діло з початком нової боротьби, боротьби з ними, що ще й досі лічаться нами приятелями нашими і прихильності яких ми пильно запобігаємо. Не можна вважати ці студентські виступи випадковими, не можна з'ясовувати їх якимись вузькими спеціальними причинами загально—студентського життя в тих двох школах. В житті, мовляв, московської поступової інтелігенції ці причини не мають місця й сили.

Так ізолювати студентське життя ми не маємо права. Студентство—це тонкий чутливий барометр, який одбиває в собі всі ті настрої, ті течії, які може невидимо, поки—що, риють ходи серед московського суспільства. І коріння цього протиукраїнського походу лежить безумовно в глибинах московського громадського життя. Відтіля йдуть стимули. І це треба ясно уявити нашим численним запобігачам панської ліберальної ласки і милостивої прихильності.

І правду, на мій погляд, висловив співробітник «Ради», який побачив в цьому виступі ознаку «всеросійського рушення». Ознаки протиукраїнської течії серед московського ліберального громадянства помічалися не з сьогоднішнього дня, але досі вони не приймали такої яскравої форми, та головне не набирали такого масового й одвертого характеру.

боку фотограф з Орлеану звернувся до героя з такими словами.

— Жахливий ваш фах, добродію! мабуть частенько доводиться вам перебувати страшні хвилини... Сей бідолашний Бомбонель теж.....

— А так, знищитель пантер.....

Продовжив зарозуміло Тартарен.

— А хіба ви його знаєте? спитався маленький добродій.

— Щоб пак, щоб я та не знав. Та ми з ним полювали разом більш, як двадцять разів. Маленький чоловічок засьміявся: Значить пане Тартарене ви полюєте й на пантер?

— Так, часом для розваги....—відповів в захопленні Тарасконець.

І він додав поважно, хитнувши головою так, що рух сей аж запалив серця обох кокоток:

— Але се не можна порівняти з левами!

— Власне кажучи, глузував фотограф, що таке пантера, остаточно—се просто велика кішка....

— Зовсім справедливо! підхопив далі Тартарен, якому було дуже приємно зменшити славу Бомбонеля, особливо—в присутності дам.

Тут діліжанс, як раз, спинився; кондуктор, відхиливши завіску, дуже ввічливо звернувся до маленького старого:

— Ви приїхали, добродію.

Маленький чоловічок підвівся, вийшов з діліжансу і, не захиляючи портгери, сказав:

— Чи позволите мені, Тартарене, дати вам невеличку пораду?

— Яку добродію?

— Се вас дивує? звернувся він до маленького добродія, розглядаючи його теж досить пильно.

— Зовсім ні! лише се мене стісняє, відповідав той зовсім спокійно.

Воно таки й справді, що з своїм складанням наметом, револьверами, двома рушницями, ножами до полювання, не кажучи про його власну огрядну постать, Тартарен з Тараскону займав, дійсно, забагато місця.....

Відповідь маленького добродія його розгнівала:

— Може ви, добродію, уявляєте собі, що я можу йти на левів з вашою парасолькою? сказав велитень з гордістю.

Маленький добродій подивився лагідно на свою парасольку, приємно посміхнувся і сказав так само спокійно, як і раніш:

— В таких разі, добродію, ви....?

— Тартарен з Тараскону, знищитель левів! Вимовивши ці слова, безстрашний Тартарен потрусив, як гривою, китицею від своєї фески. В діліжансі настала хвилина загального здивування.

Чернець швидче перехрестився, кокотки слабо завищали, а фотограф з Орлеану наблизився до славетного знищителя левів, мріючи про щасте його зфотографувати.

Лише маленький добродій зовсім не збентежився.

— Чи ви вже багачко левів вбили, пане Тартарене? спитався він спокійно. Тарасконець відповідав йому дуже ввічливо:

— Чи багачко я їх вбив, добродію!... Я побажаю вам мати лише стільки волосся на голові.

І всі в діліжансі аж покотилися від сьміху, вгледівші у добродія на всьому черепі лише три рудих волосини. З свого

Лібералізм показує перед наші очі свою справжню природу і нам застається глибоко радіти з приводу цього. Розсіваються тумани і ми ясно бачимо, з ким маємо діло, маємо змогу позбутися шкодливих безпідставних ілюзій. Так буває при всякому процесі самовизначення. Нема чого казати про все значіння цього посвітлення з громадсько-ідейної точки погляду. Вплив виховання в чужій обстанові досягав того, що наше громадянство наскрізь проймається чужою суттю. Причём переймання в більшості йшло так глибоко, що на українцеві «свого» лишалася тільки нікчемна потерта етикетка. Відтіля якась нечувана поборжність до московської культури, невидана рабська слухняність перед чужими кличами й лозунгами. Йшло нічим невинуватим запобігання перед колами московської інтелігенції, в кожному випадку перш всього боялись неухвали поступового оракула. І в цій альянсі смиренне «малоросійське» серце черпало надії й ілюзії на «визволення», на «поліпшення», не ображаючись на свою низьку роль.

Оця засміченість нашої душі чужими впливами єсть великим печастям нашого народу і найшкодливішим морально, бо бачимо, як тут «раб перед нами цілує ярмо». Все, що допоможе цьому внутрішньому визволенню, все, що має сприяти очищенню нашої душі від сторонніх намулів і наростків,— все це з'явиться безумовно бажаним і потрібним. Тепер, коли збирається на нас хмара «рушення», ми можемо плескати в долоні. Цей похід почасти відіграє роль очищаючої грози. Багато наших земляків повинно протверезитися, побачивши ліберальні обличчя без «масок», повинні змінити свою плазуючу позу на більш пристойну. Повинні будуть тоді вияснити своє становище серед воюючих груп—«байдужі», «малороссы», «общероссы» і ті, яких чимало виходить з нашого роду. Може при цьому однаде чимало й «непевних елементів»,— але вітаю очищення!

Боротьба назріває і тепер нам треба тільки бажати, і щоб вона не переходила за межі ідейности, щоб вона велася не шляхом провокаційних наклепів, брехень, нечистим підморгуванням в наш бік, а чесно й правдиво.



— Даю вам слово! Слухайте, добродію, справді, ви робите вражіння не поганой людини....

Через те, власне, мені хочеться сказати вам правду..... Вертайтесь швидче до Тараскону Тартарене... Ви зайве витрачаєте тут час.... В провінціях, правда, залишилось ще декільки пантер, лише, на жаль, се занадто мала для вас дичина.... А що до левів, то скінчено.... Мій приятель Шасень убив останнього.

Після цієї промови маленький добродій уклонився, закрив завіску і поплентався сміючись, з своєю парасолькою в руках.

— Кондукторе, звернувся Тартарен, викопиливши своїм звичаєм губу, що се був за чоловік?

— Як то? Ви його не знаєте? се ж був сам Бомбонель.

III.

Монастир Левів.

В Міліані Тартарен висадився, залишивши діліжанс уже без себе, продовжувати мандрівку на південь.

Два дні жорстокого трусіння, дві ночі провести незаплющивши очей, та все виглядати крізь віконця—чи не покажеться край дороги страшна тінь лева.

Крім того, коли вже казати правду, то пригода з Бомбонелем вплинула так, що Тарасконець почував себе дуже зле в присутності фотографа з Орлеану та дам—від сорому не могли його захистити ні револьвери, ні рушніці.

Він попрямував прегарними вулицями Міліану, що були обсажені чудовими деревами та прикрашені водогроями.

М. Лободовський.

Як я зненацька зробився волостним писарем і як я писарював на Волині.

(На пам'ять високопочесному Петрові Антоновичу Косачу).

Далі 1).

Од Київа до Житомира лежить прехороший кам'янований широкий тракт. В Житомирі побачився я з Рудченком, котрий напутив мене, як мені слід поводитись на постаті волостного писаря у краю, де багато вельможного польського панства і шляхти, а надто жилові, і що волостний писар не просто писарь, а чиновник, що за свою діяльність відповідає перед законом; щоб українське діло робити, то треба держати язика на припоні і знітись—*«не високомудрствуйте, а смиренномудрствуйте»*—мовляв Апостол Павло. Так заплішив свою науку мені добродій Рудченко. Ідучи до Звяглі стародавнього, а нового Новоградволинська, я дивувався, що пообіч такої кам'янованої гарної дороги стоїть багато пімецьких будівель. Ось я у Звяглі. Петро Антонович низенький чоловік, русавий, привітав мене, як знайомого, і, по обіді у його, доручив мене своєму секретареві для науки писарювання.

Через три дні я вже їхав у с. Пещів—20 верстов од Звяглі—на постаті волостного писаря. П. А. Косач наказав мені, щоб я звернув пильну увагу на волостну книгу «сдѣлокъ и договоровъ», де часто трапляються умови у селян з жидами й панями незаконні.

Явивсь до Мирowego Посередника мого, що жив у містечку Корець і завідомивсь бувшим народним сільським учителем та й годі. І ось—я у с. Пещові на постаті волостного писаря. На щастя старшина був людина простісінька, твереза. Кімнатка у мене була маленька і тепла, «Присутствие» теж мале. Знати, що волость не багата. Треба було готовити рекрутські списки. А через це я побував по всіх селах моєї волости.

У книзі «сдѣлокъ и договоровъ» я вичитав таку умову з якимсь Мошком Халамейзером. «Общество крестьянъ села Вергуны»—здається така йому назва—та байдуже! віддала

1) Див. ч^о 47.

Весь час він шукав якого-небудь готелю до своїх послуг. а слова Бомбонеля мимохіть не виходили з голови....

Що робити, коли се правда? Що, коли дійсно перевелася леви в Альжирі....

Навіщо ж тоді вся подорож, стільки турбот та непокою?... Раптом, завертаючи за ріг однієї вулиці, він зустрівся ніс до носу....

А ну вгадайте з ким.... З левом, з чудовим левом, який очевидячки чекав біля дверей однієї кавярні, сидячи в прегарній царственній позі, з гривою, що, як золото, сяяла на сонці.

— Щож він мені казав, що нема більше левів? Закричав Тарасконець, одстрибуючи на один крок назад....

Почувши сей викрик лев підвів голову, взяв в зуби дерев'яну мисочку, що стояла біля його на хіднику, і простяг її до Тартарена, який на разі отетерів від здивовання....

Араб, який як раз біля них проходив, кинув в мисочку левові чималу монету, лев вдячно похитав хвостом....

Тоді Тартарен все зрозумів.

Він побачив те, чого наразі не дало йому розглядіти його хвилювання: цілий натовп людей, що збіглись дивитись на нещасного сліпого лева, двох негрів з дрючками, що водили нещасного по місті, як савойці—своїх мартинів.

Вся кров кинулась Тарасконцеві в голову:—Нікчемні, кричав він суворим, як грім голосом; як смієте ви так поневіряти се благородне створіння!

І, кинувшись до лева, він намагався вирвати мисочку з грішми з царствених щелепів....

Двоє негрів, які гадали, що мають справу з звичайним злодієм, наблизились, піднявши вгору свої дрючки....

йому в аренду на 12 літ 10 десятин землі незручної за ціну платіжів викупу за неї в казну, але з тим, що він має право збудувати собі, яку хоче, на тій землі будівлю, а як що «общество» через 12 літ не схоче йому надати оддати в аренду тую землю, то повинно буде заплатити Халамейзерові за зроблену ним будівлю на тій землі стільки, скільки він скаже. Поїхавши перевіряти рекрутські списки, я побачив тую арендну землю: це була площина рівної низинної землі, як кажуть на Волині—мочар, на котрій мало не все літо стоїть вода.

Жид перекопав той мочар нахрест глибокою канавою і на ній уже стояло 4 скирти сіна і ріс березнячок сажня півтора заввишки; на землі тій уже лежало багато дерега на будівлю якусь чималу.

Міні ясно стало, що жид якось-то обдурив селян і потім у будучім пограбує їх, як скінчиться аренда. По допитках у селян я дізнався, що цей Халамейзер держить у них корчму—тоді монополює ще не було—і жиди усюди на тих краях були шинкарями—обдерилупіями,—що він постановив 4 відра горілки—могоричу селянам язикатим, як там кажуть—язичникам, і вони без згоди усього «общества» віддали йому в аренду той мочар.

Про все це я завідомив П. А. Косача і прохав його самого оглянути тую аренду. Це село було не більше 12 верстов від Звяглі. Косач наче зненацька натрапив на це село, розпитав про все селян, заїхав у волость, прочитав діло у книзі і дав знати Мировому Посередникові, що аренда зроблена беззаконно, та й звелів скасувати її. А далі—розіслав завідомлення по всьому Звягельському повіті, щоб земля в аренду жидам не оддавана була. Загвалтували жиди! Та з Косачем справу тяжко було виграти, бо він був у великій повазі у орударства, як знаюча людина і чесна. Мировий Посередник прогнав мене із свого участка.

На постаті волостного писаря добре зібрати словарні матеріали на волостному суді, де про всякі справи йде у людей розмова. Писареві можна робити усякі запитання до судового діла у позивачів.

Се була страшна пригода.... Негри били, жінки кричали, діти сміялись.

Старий жид крамарь кричав з своєї крамнички. «Ой цитьте, я вам кажу—цитьте!»

Лев, навіть, сам, в своїй вічній моці, раптом заревів і тоді бідолашний Тартарен, після такої завзятої боротьби, гепнувся на землю разом з мисочкою та грішми.

В сей самий мент, один чоловік, розштовхнув натовп, одним словом зупинив негрів, рухом змусив жінок та дітей затихнути, підвів Тартарена, обтрисав його та усадовив зовсім захеканного велитня на ослоні.

— Як то? Се ви, князю?.... Здивовано промовив Тартарен, потираючи боки.

— Еге, мій хоробрый товаришу, се я.... Лише тільки я отримав вашого листа, я зараз же доручив Байю її братові, зараз же в поштову карету, пятьдесят лье без відпочинку, і як раз вчасно прибув, щоб визволити вас з брутальних рук сих грубіянів....

Але, скажіть на Бога, для чого ви почали сю небезпечну справу?

— Щож ви хочете, князю?... Бачити сього пещасного лева з мисочкою в зубах, приниженого, переможенного, засомленого, виставленого на посміх сих мусульманських злиднів....

— Алеж ви жорстоко помиляєтесь, благородний друже. Сей лев навпаки є для них сьвятинею, його шанують, йому поклоняються. Се є священний звір, який прибув з великого левачого монастиря, три роки тому заснованого Магомедом—Ауда, там ціла сила страшних ченців, вони виховують та

Переждавши трохи у Звяглі, я знов став волостним писарем у с. Сербах. Велике село Серби стоїть на грانیці Волині з Поліссям, на самій що найдавший місцині на північній стороні Звягельського повіту; від нього на північ далі вже дороги немає через болота, ліси та озера. Тут по лісах водяться дикі кози, лосі. Село Серби стало з своїми полями на чорноземній величній площині, а навкруги його ліси соснові, є зрідка і чорний ліс. Земля під борами тут з глини синьо-зеленої. Ліси були панські тоді і продавались по 15 рублів за десятину на вічну власність з деревом, а дерево було вже будівляне. Шановні читачі з посміхом прочитають це, але правда. Така дешевня через те була у початку 70-х років, що лісів дуже багато було, а ця місцина далеко у боці на півночі, а земля для хліборобства з-під лісу негодаща, та й край цей не дуже був залюднений. Тоді ж таки, при бутности моїй тамешки, німці з Царства Польського купували ці дешеві з лісами землі і оселялись. Я з священником Сербовським умовляли селян—сербовців купити ліси навкруг свого села з південної сторони, бо ліс був під самим селом; умовляли й, так, що німці осядуть і будуть займати скотину сільську і виберуть швидко штрафами гроші, дані ними за землю з лісом. Сербовці не хотіли запобігти своєму лихові, а проте щодня у корчмі була п'ятка. Так таки й сталось: якось німці швидко осілись біля Сербів і займали телят. Мова у сербовців чисто українська, а на обличчя—між ними чимало чорнооких дрібно-кучирявих людей. Знати, що якесь чуже поріддя встряло отут між українську людність. Село у глушині стоїть і люди темні аж нідто.

(Далі буде).

3 нашого життя.

3 України.

«Боязькі земці». Прилуцьке земське зібрання (на Полтавщині) постановило заборонити раздавання селянам агрономичної літератури на „малоросійськомъ языкѣ“. Бажало послати спочуючу телеграму родині Лисенка—страшно гніву „начальства“.

приручають левів цілими сотнями, а потім розсилають їх по всій північній Африці з особливими збірачами милостини...

Те, що вони збирають, їде на утримання монастиря та мечетів; і те, що два негра показали стільки захоплення, пояснюється їх переконанням, що буцім то—коли вони не встережуть, хоч однієї копійки з грошей, що збирають, лев—якого вони провозають, неодмінно розірве їх.

Слухаючи се неймовірне оповідання, в якому так тісно переплуталась вигадка з правдою, Тартарен потроху заспокоювався.

— Що мені найкраще подобається з цієї всієї пригоди, так се те—що наперекір Бомбонелеві, ще єсть леви в Альжирі!...

— Чи вони єсть! викрикнув з захопленням князь. Завтра-ж ми, вирушимо до Шеліфу і допіру побачите!...

— Як то! князю.... Ви маєте бажання полювати, ви теж?

— Як то! невже ви гадаєте, що я залишу вас тут самого в глибокій Африці серед сих суворих варварів, мови і звичаїв яких ви не знаєте.... Ні!... Ні!... Я не залишу вас більше, славетний Тартарене.... Я буду всюди там, куди ви підете.

— О! князю, князю....

І, сияючи від щастя, Тартарен притиснув до своїх грудей, хороброго Григорія, розмірковуючи з гордістю, що тепер і він подібно знаменитим Жерардові, Бомбонелеві й іншим знпщителям левів, він теж має чужоземного князя за компаніона своїх полювань.

(Далі буде).

Думало відслужити панихиду по рабу Божому Миколі—теж страшно, бо коли б се була приватна ініціатива, а то зборам якось незручно бути „мазепинськими“.

◀ *Кобзарь на селі.* Сліпий кобзарь Н. Ткаченко з поводитарем завітав у с. Прохори і м. Ічню, борзенського повіту, на Чернігівщині. Гра кобзаря з співом дуже подобалась селянам; були й такі, що плакали. Селяне зібрали більше 20 карб. На ст. Ічня грать кобзаря просив і жандарм. Тепер кобзарь живе в с. Сенявка, сосницького повіту, на Чернігівщині, рад всякому заробіткови, дуже бідус.

◀ *Нова газета.* В Каніві (на Київщині) незабаром почне виходити нова утравистична газета українсько-московська п. н. „Каневская недѣля“. Передовиці, присвячені біжучому життю, будь друкуватися тільки московською мовою, а все инше на обох.

◀ *Бежіть хуліганів.* Яксь хулігани поламали дві вивіски на дверях товариства „Просвіта“ в Кам'янці Подільському.

◀ *Самогубство українського артиста.* Недавно у Бердичеві отруївся ціанистим калі український артист Горючий. До Бердичева він приїхав з Києва. До самогубства призвели його злидні. В кешенях покійного знайшли тільки 24 коп. Покійникові 28 років.

3 Галичини й Буковини.

◀ *Обрання.* Для ведення нарад буковинського союму поіменовано віце-маршалком о. Теофіла Драчинського.

3 Американської України

◀ В ч. 30 „Нового Краю“ оповіщає Просвітна Комісія заснована при „Руськім Народнім (старім) Союзі“, цікавий конкурс на написання популярних книжок з різних галузей знання.

Всі праці повинні бути написані чистою народньою мовою й остільки популярно, щоб їх розуміла, навіть, людина малограмотна.

Драматичні твори бажано мати комісії—виключно з життя американських українців.

Всі конкурсні теми поділено на дев'ять виділів: відчити з історії Руси України, з поля політичного, з географії, етнології, просвіти, економіки, історії літератури, з поля театрального і, нарешті, коротка історія України—Руси. Останню просять написати так, щоб її можна було перекласти на англійську мову для ознайомлення англійської публіки з тим—хто ми такі?

За працю з історії Угорської України комісія обіцяє дати особливу нагороду, бо завдання цієї праці є освіднення угорських українців на національним полі.

Справа з пам'ятником Тараса Шевченка.

◀ *Перешкоди.* Не зважаючи на те, що спархіяльними властями в більшості губерній дозволено збирати жертви на пам'ятник Т. Шевченкові, у Чернігівщині трапились перешкоди. Хоч багато священників з Чернігівщини і надсилають зібрані в спархіях жертви на пам'ятник, але в останні дні в об'єднаній комітет при київській міській управі почали надходити від священників листи, у яких вказуються на перешкоди що до збирання жертв.

Між иншим, одержано такі листи від священників з Чернігівщини: „З наказу прямого начальства збору грошей на пам'ятник не зроблено“.

Другий священник пише: „Підписаний лист для збирання жертв і зібрані гроші передано по вимогам поліції приставові“. Від пристава комітет грошей ще не одержав.

Далі одержано такого листа: „Маю честь повернути підписного листа і повідомити, що я, на превеликий жаль, через обставини, од мене не залежні, не міг одкрити в своїй парафії підписки на пам'ятник Т. Шевченкові“.

Ще в одному листі священник прохає вибачити, що не може збирати грошей в парафії, але просить прийняти його особисту лепту.

◀ *Заборона збирати жертви.* В об'єднаному комітеті одержано від одного священника з Чернігівщини такого листа. „На запитання комітету повідомляю, що, з наказу повітової поліції, підписні листи одібрали поліцейські урядники в усіх священників на тій підставі, що збору грошей на пам'ятник Т. Г. Шевченкові не дозволив чернігівський губернатор“.

3 газет та журналів.

◀ Часопис білоруська „Наша Ніва“ в числі 48 від 29 листопада б. р. вмістила в виділі „з усіх старон“ допис з Варшави

про спільний виступ москалів і білорусів проти українців, про що відомо вже нашим читачам з попередніх чисел нашої часописі. В кінці цього допису автор додає: „Дуже сумно, що білоруське імя впутали в цю історію. Ми тільки одним себе можемо потішити, що жоден свідомий білорус не виступив би проти українців, з котрими ми маємо однакову долю. А голоси перекінчиків пошкодять нашій згоді з українським народом“.

◀ *Ucrainica в чужих виданнях.* В 49 числі „Nowosci ilustrowan-ix“ з 7 грудня с. р. була поміщена стаття О. З. про Миколу Лисенку разом з фотографією покійного.—Посмертну згадку про Л-а разом з його портретом подала також чеська Zlata Praha, зазначаючи, що заслуги Л-а є для Українців такі, як Сметани для Чехів.—В 48 ч. Русской Музыкальной Газеты поміщено портрет М. Лисенка з автографом і його автобіографію надіслану пок. композитором в 1898 р. Попри автобіографію є ще замітка про похорони Л-а.

◀ *Пам'яті М. Костомарова.* Петербурська дума має прибити мармурову таблицю на домові Ч^о 6. по 1-й лінії Василівського острова, де жив, працював і помер Микола Костомарів.

3 минулих часів.

◀ *Козаки на роботі коло турецьких кріпостів.* Зприводу теперішньої облоги Адріанополя не зайвим буде згадати, що біля сеї кріпости працювали колись і козаки. Коли 1827 р. заносилося на турецько-російську війну, кошовий Задунайської Січі, Осип Гладкий, привів до Сілістрії 2000 козаків, а сам виманив у везира дозвіл вернути домів нібито на те, щоб перевести Січ у безпечне місце перед Москалями. Гладкий, як відомо, везира обманув і перейшов з прочими козаками на бік царя Миколи І, якому ще й показав переправу через Дунай. Оттоді то тих козаків, що їх кинув Гладкий у Сілістрію, арештовано й обеззброєно та випроваджено до Адріанополя. Тут мали їх покарати смертю, відтак посаджено їх до тюрми та посилено на фортифікаційні роботи. Відтак переведено їх до Царгода, де також робили кріпостні роботи. По війні мали їх поселити коло Солуня, але остаточно стануло на тім, що Запорозжці вернули над Дунай та оселилися в дунайських гирлах.

Книжки, надіслані до Редакції.

Лубенское Общество Сельскаго Хозяйства. Цінник лікарських трав на два тижні. № 1. 1 октябрі 1912 года. Лубны. Типографія Бахмутського і Ткача.

Ас. О. Любченко. Культура бавовняника на Україні Київ. 1912. Друкарня Другої Артїлі. (Ціна?).

„Украинская жизнь“. № 11, 1912 г. Москва.

Микола Чернявський. Богови невідомому. Оповідання. Київ—Львів. 1913 р. Видання Українсько-руської Видавничої Спільноти. Ціна 70 к.

Листування редакції.

д. Малауші в Миколаїві на Херсонщині. Редакція не може Вам вислати ніякого каталогу, бо в „Сніпі“ видається тільки „Сніп“.

Про умови передплати дивіться число передостаннє „Сніпа“ і со д. Порубайміху С. у Баку. „Маленька надія“, на жаль, дуже мала. Як би Ви її ширше й ґрунтовніше розвинули.

д. Островському Олелькові в Київі. На превеликий жаль, Вашого бажання виконати не можемо, бо „Сніп“ в 1913 році видаватися не буде. Рукопис вишлемо.

д. Н. Н. в Полтаві. Надіслані статті по змозі підуть.

„Виділ інформаційний“.

◀ Засідання Української комісії при Харківській Громадській Бібліотеці відбуваються що середи.

◀ Роспис днів у Харківському Т—ві Квітки-Основ'яненка встановлено такий: *понеділок*: засідання Ради товариства й збірка співочої секції; *вівторок*: засідання наукової секції; *серєда*: родинний концерт та читання; *четвер*: вечір жіночого шитва; *п'ятниця*: збірка співочої секції; *субота*: танцювальна вечірка; *неділя*: малий товариський „п'яту пива“.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Шукаю секретаря, по змозі з вищою освітою. Обов'язкове знання української, а також німецької або французької мови. Платня: 25 карб. на повнім пансіоні. Спархіяльна вул. ч. 26. К. Бич-Лубенський.